

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Прокуратурэм и о ф ш л эн з э ф и х ы с ы ж ь ы г ь

Республикэ прокуратурэм иколлегие изэхэсыгъоу тыгъуасэ
щылагъэм мы къулыкъум илъэсныкъом юфэу ышлагъэм
зэфэхысыжхэр щыфашыгъэх, тапэкIэ анахъэу ыналэ
зытыригъэтышт лъэныкъохэр агъэнэфэгъэх.

Ащ хэлэжъягъэх УФ-м и Генеральнэ прокурор игуадзэу Сергей Воробьев, Адыгэ Республикэм и Лышхъхэу Тхьаклушынэ Аслъан, АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир Нарожнэр, федеральнэ инспектор шхьалэу Лылуужу Адам, Адыгеим и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат, АР-м и Апшэрэ хыкум итхьаматэу Трэхъо Аслъан, УФ-м шынэ-гъончъэнымкIэ ифедеральнэ къулыкъу и Гъэлорышланлэу республикэм щылэм ипачэу Олег Селезнэвэр, АР-м хэгъэгуклоцI юфхэмкIэ иминистрэу Александр Речицкэр, нэмыкIхэри.

АР-м и Лысьхъэ юфтыабзэм пэ-
ублэ псалъэ кыщишызэ, илъэсэу
тызхэтым имэзих мы къулыкъум ип-

яшлагыэккэ, коммунальнэфэло-фашлэхэм альэныкыоккэ республикэм шыпсэхэрэм чыфзу ателыгыгэр сомэ миллион 43-ккэ нахь маклэ хыугэ, джаш фэдэу шапхъэхэм адимыштэхэу кызызуахыгэ хэки-атэкьуплэ 23-рэ зэфэтшыжыгыг, шэпхъэхэбзэ актхэм альэныкыоккэ зэхашэгэ упплэкунхэм кыккэлъыкылоу кыхагъэ-чыгэ хэукыоныгыгэхэр дэгузэжыкыгэх. Гъэхьагэхэр шылэх, аду прокуратурэм юф зыдишлэнэу кыпышылыр джы-ри бэ. Апэрэ илгэсныкыом фэдэу ятлонэрэми шыуипшэрылхэр шытху хэлъэу жыугъэцэклэнху сышыушэгугы.

Республикэм ипашэ гунашэоклэ
прокуратурэм илофышлэхэу гыхьэгэшлэ
зышыгыгэхэм афагьэшшошэгьэ шытху-
цлэу «Адыгеим изаслуженнэ юрист»

гэххыгь. Прокурор уяльзкунхэм
ауж следственнэ кьулыкьухэм
уголовнэ юф 41-рэ кьызэлухыгь.

Ахъэзэ къолъхъэ тын-фынымын, экстремизмэм, шыфэныгъэм къыхэфэрэ нэмыкӀ лъэныкъо дэихэм апэшӀуекӀогъэныр, цыфхэм ялэжьапкӀэ игъом аӀӀӀӀхъаным лыпплэгъэныр, коммунальнэ фэло-фашӀэхэм алъэныкъокӀэ шыӀэ гумэкӀыгъохэр дэгъэзъыжьыгъэнхэр кӀышӀэрылӀ шъхӀаӀуэ зэрэ-щытыр В.Пословскэм къыӀуагъ.

Федеральнэ гүлчэм кытлупшы-
гъ ахьшэмкӀэ прокуратурэм ил-
фышлэ фашэфыгъэ фэтэрым илун-
кыбзэхэр зэхэсыгъом щыраты-
жыгъэх, аш фэгүшлывагъэх.

— Прокуратурэм илосшлэн зэрээхицэрэм, цыфхэм яфитыныгээхэр кызыриухумэхэрэм ялытыг обществэм хабзэм цыхьэу фишлырэр, — кылыаг нэжым гушылэ зыштэгэ В. Нарожнэм.

АР-м и Парламент иштыху тамыгъэу «Хабзэр. Пшъэрылпыр. Цыфыгъэр» зыфилорэр Василий Пословскэм фиgъэшъошагъ, джащ фэдэу АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Шытхуу тхылъ нэгырэ зауламэ аритыжыгъ.

Социальнэ мэханэ зилэ лофыгбохэм анахъу уналэ атебгэтын зэрэфар Плыужу Адам ипсалэ кышыхигъэчыгъ. Ащ кыззырыуагъэмклэ, илъэс 10 — 15-клэ узэклэлэбэжымэ бздэжэ-шагъэхэм япчагъэ нахь маклэ шыгъэнэ, лъэкъ ыкли дин зегурымлонигъэ Урысыем кымытэджынэм япхыгъэ лофыгбохэм цыф кыззырыкдохэм нахь мэхьанэшхо ратыштыгъэмэ, непэ продукцием, коммунальнэ фэлэ-фахлэхэм аясэ зэрахьорэр гүмэкыгъо шъхьалэу нахьыбэм алытэ.

Прокуратурэм имызакъоу, республикэм ихэбзэухъумэк'о къулык'ухэм япшэрылхэр зрагъэцак'эхэрэм уигъэрэзнэу зэрэщытыр, ау лъэныкъо зырызхэмк'э шыклагъэхэр, гумэк'ыгъохэр зэрэщылэхэр, ахэр шок'о имылэу дэгъэ-зыжыгъэнхэ зэрэфар Сергей Воробьевым кылыуагъ.

Коллегием изэхэсыгы хэлэжэьгэ
прокурорхэм ащышхэм икэухым зэ-
фэхыысыжхэр кьашлыгэх, ащ епхыгэу
унэшьо гьэнэфагьэхэри аштагэх.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

шъэрылхэр зэригъэцклагъэм осэшү
афишлыгъ, республикэм игъэцэкIэкIо
хэбзэ къулыкIухэмрэ прокуратурэм-
рэ шлуагъэ къытэу Iоф зэрэзэдашIэрэм,
язэпхыныгъэ зэрагъэпытэрэм мэхъа-
нэшхо ялэу ылытагъ.

— Республикэм изэкономикэ хэхэ-
ныгъэу ышыхэрэм тшуйахышхо ахэлъ,
— кытуагъ Тхьаклушынэ Аслан про-
курорхэм закъыфигъазээз. — Хэбзэ-
ухуэмэкко кьулыкхуэхэм Адыгеим шы-
зэхашэрэ Ioftхьабзэхэм зэкIэмэ рес-
публикэм ипрокурор шхьалэу Васи-
лий Пословскэр чанэу ахэлажэ, тшы-
лолыр рэхъатныгъэ ыкIи зэгурылонигъэ
илъыным фэбанэ, гумэкIыгъоу шыIэхэр
зэхешIэх, ахэр дгъэзэжыкыгъэнхэм
ыналэ тет, ашкIэ лъэшэу тифыраз. Илъэс-
ныкъом изэфэхьысыжьхэм закъыфэб-
гъазэмэ, мы кьулыкхуэм илофышIэхэм

зыфилорэр ыкйи АР-м и Лышхъэ ирэ-
зэныгъэ тхылхэр нэужым Тхьаклуцынэ
Аслъан аритыжыгъэх.

АР-м ипрокурор шхьалзу Василий Пословскэм кызэрилуагъэмкIэ, УФ-м и Генеральнэ прокуратурэ кызэригъэ-нфагъэу, Адыгеим щыпсэурэ цыфхэм ясоциальнэ фытыныгъэхэр къаухуымэ-гъэнхэм 2015-рэ илъысэм иапэрэ мзых анахъу аналэ тырагъэтыгъ. Цыфым илэжъапкIэ игъом зэрэрамытыгъэм епхыгъэу хэбзэгъэуцугъэр гъогогу минрэ шьэрэм ехъурэ аукуагъэу прокурорхэм кыхагъэщыгъ, мы гумэкIыгъор дагъэ-зыжыызэ, зифытыныгъэхэр аукуагъэ-хэм сомэ миллион 19-м еху афызэкIа-гъэкложыгъ. Къэралыгъом ыкIи цыфхэм яфытыныгъэхэмрэ яшлюигъоныгъэхэмрэ къаухуымэгъэнхэм, бздэгъшагъэхэм апэшлюеклогъэнным фэшI хэбзэхуымэкIо

Адыгэ Республикэм и Лышъхьэ и Указ

А.К. Беданэкъом щытхьуцӀэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ юрист» зыфилорэр фӕгъэшъошӕгъэным ехылылагъ

Хабзэм игьэпытэнкӀэ гьэхьагьэхэр зэриӀэхэм фэшӀ шытхьуцӀэу «**Адыгэ Республикэм изаслуженнэ юрист**» зыфилорэр **Беданэкьо Анаидэ Казбек ыпхьум** — Адыгэ Республикэм и Прокуратурэ кӀэралыгьо, ведомственнэ статистикэмкӀэ иотдел ипрокурор шӀхьалэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъхьэу ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
бэдзэогъум и 23-рэ, 2015-рэ илъэс
N 111

Трэхъо Лыу.

Тарихъым щыщ нэклиубгъохэр

Трэхъо Лыу 1854-рэ ильэсым Шынджые кыыщыхуыгъ. Апэрэ адыгэ предпринимательхэм ахалытэ. Ащ игупыкI гъунэ имылэм фэдагъ. Ишлушлагъэ цыфхэм икыоу кыагурымылоу кыыхэкIыштыгъэми, щысэ залуэ къэтхышты.

Екатеринодар (Краснодар) шаригъэшлыгъэ унэшхохэр агъэклэжыгъэхэу кыалэм дэтых. Чырбыщ заводым непи лофэшлэ. 1889-рэ ильэсым чырбышым хэшлыкIыгъэ мэщыт Шынджые шаригъэшлыгъ. Фэтэр 30 хуэрэ хыакIэщэу «Нью-Йорк» зыфилоэр зэтэгъэпсыхыгъэу щытыгъ. Быслымэн диныр ылэжыштыгъ, Хьаджэу щытыгъ, Чабэм щылагъ. Ащ имылыкIуэ мэщытхэр Тэхутэмыкыуае, Кошхьаблэ, Хьатыгу-жыкыуае, Мыекыуапэ, Свято-Троицкэ чылысыр Екатеринодар ашаригъэшлыгъэх. Санкт-Петербург шашлыгъэ чылысым илахышлу хишлыхыагъ. Культурэм хэхъоныгъэ ышлыным

Трэхъо Лыу фэгъэхыгъэ гукъэкIыжхэр

ИшлушлагъэкIэ бгъэлъапIэрэр кыыотэжы

Трэхъо Лыу ыцIэ, ишлушлагъэ бэрэ зэхэтхыгъэ, непи щытху фэпIоныр ифэшъуаш. Бэдзэогъум и 28-м Л. Трахом ишлэжъ мыжъобгъу Краснодар кыыщызэлуахышт. Ащ фэгъэхыгъэ къэбархэм защыдгъэгъозэн тимурадэу шIэныгъэлэжъэу Трэхъо Энвер псэупIэу Яблоневскэм тыщылукагъ.

фэшI спектаклэхэм ягъэуцун, театрэхэм, еджапIэхэм якы-зэлухын, ялофшIэн дэгъоу зэхэщэгъэным, клэлегъаджэхэм ягъэхъазырын ахэлэжыагъ.

техаклохэр тыхэгъэгу заокIэ кызебанэхэм, ахэр шэщ ашы-гъагъэх, — кыелуатэ шIэныгъэлэжъэу Трэхъо Энвер. — Тарихыым хэкIокIэгъэ лофшлагъэу

Трэхъо Энвер.

Лъэпсэшлур кIодыштэп

— Трэхъо Лыу Шынджые щырилэгъэ унэр ильэсыбэрэ кыуаджэм игурыт еджапIэу щытыгъ. Шынджые имызакъоу, нэмыкI кыуаджэхэм къащызэлуихыгъагъ мэщытхэр, фашист

тилэхэм гукIэ зафэдгъэзэжъэу бэрэ кыыхэкIыгъ.

Трэхъо Энвер Адыгеим, Краснодар краим ащызэлъашIэ. Ащ кыызэрэтилиуагъэмкIэ, революциеу 1917-рэ ильэсым тыхэгъэгу щылагъэр, нэмыкI лофыгъохэри кыыхахъэхи, Трэхъо Лыу ишлушлагъэхэм ягугъу амышлыжъэу уахътэ кыыхэкIыгъ.

Джэныкыо машлор, тхылъеджапIэр

Журналистхэу Марина Лебедевар, Бэгъушъэ Фатимэ, нэмыкIхэри тигъусэхэу Трэхъо Энвер ыдэжъ тыщылагъ. Унагъор дахэу кыитпэгъокIыгъ. Унэм кыыщызэлуихыгъэ хыакIэщым джэныкыо машлор, тарихъ сурэтхэр, пкыыгъохэр кыыщэлъагъох. Ащыщэу апэ узэпллы-мэ нахышлур кыыхэхыгъошлор.

— Лакъом тамыгъитIу иI, — зэдэгущыIэгъур лъэгъэкулатэ Э. Трахом. — Зыр Тыркуем кыырахыжыгъ. Титамыгъэхэм сятэ бэрэ якъэбар кыитфи-луатэщтыгъ.

Энвер ятэу Трэхъо Мыхьамодэ ильэсыбэрэ Шынджые, Яблоневскэ яеджапIэхэм ядиректорыгъ. Янэу Хьармелэч Бэгъуэмэ япхъу. Хэгъэгу зэшхом зэшхыгъусэхэр зэрэ-хэлэжыагъэхэр, нэмыкI къэбархэр тхылъ шхъаф хъуштэу тлытагъэ. Тигъогу тыкыте-хыахъынэу зыдгъэхъазырзэ, Энвер тикъуаджэу Шынджые зэрэщыщыр кыидэспыти, упчIэ заулэ естыгъ. Бысымыр ышхъэ кыитегушылэныр зэрымкIасэр сшIэщтыгъэми, упчIэхэм сагъэрэхъатыштыгъэп.

— Унэе тхылъеджапIэу тилэм литературэу щызэдгъэулугъэр икыоу кыздгъэпIагъорэп. Москва кыыщыдэкIыгъэ энциклопедием, Краснодар, нэмыкIхэм къаща-хаутыгъэ тхылъхэм Трэхъо Лыу ехылапIагъэу зэзыгъашIэхэрэм сагъэгушлор. Адыгэ культурэм щашIэхэрэ Цэй Ибрахимэ, Цэй Унае, Мамый Ереджыбэ тикъуа-

Трахъохэм ялакъо итамыгъ.

джэ щапIугъэх. Дунаим щыцIэ-рыло оредылоу Муслим Магомаевым янэу Айщэт Шынджые щыщ, — ело Э. Трахом.

ИтеплээкIэ тхылъ плыжъ дахэу М. Магомаевым кыиды-гъэкIыгъэр Э. Трахом нэгущылоу кыитегъэлэжъэу, янэу Айщэт зыщыщ чылэр кыызэритхырэм кыитегушылэ.

Э. Трахом Краснодар краим икосмонавтхэм яорганизацие ипаш, гъэсэныгъэмкIэ производственнэ концернэу «Темыр Кавказым» идиректор шхъаI, общественнэ лофышIэклошху. Медалэу «Адыгеим и Шытхъу-зехъэр», нэмыкIхэри кыыфа-гъэшъошагъэх, самбэмкIэ банэщтыгъ, спортымкIэ мастер.

Трэхъо Лыу ишлушлагъэ цыфхэм алгыгъэлэсыгъэным фэшI Адыгэ Республикэм и Апшъэрэ хыкум итхъаматэу Трэхъо Аслъан, Краснодар краим, Адыгэ Республикэм яшIэныгъэлэжъэхэм яшлогъэшхо къэкIуагъ.

Бэдзэогъу мазэм и 28-м мафэм сыхъатыр 4-м Трэхъо Лыу ишлэжъ мыжъобгъу Краснодар иурамэу Мирым тет унэу N 61-м кыыщызэлуахышт. Зэхэщаклохэм лъэпкI тарихыыр зыгъэлъапIэхэрэр рагъэблагъэх.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

лофшIэным икъэухъумэн тегущылагъэх

2014-рэ ильэсым Адыгэ Республикэм лофшIэным икъэухъумэн епхыгъэ лофыгъоу щызэхэщэхэрэм, а лъэныкъомкIэ лофхэм язытет зэхэсыгъом кыы-щалэтыгъ. Зэшлуахыхэрэм яшлуа-гъэкIэ гъэхъагъэхэр ялэх нахъ мышIэми, предприятияхэм, лъэ-ныкыо гъэнэфагъэхэм лофшIэныр зэхэщэгъэнымкIэ амалэу щы-лэхэр икыоу ащыгъэцэкIагъэхэ хуэрэп. Адыгеим имызакъоу, Урысыем инэмыкI шьолпырхэми ащ фэдэ гумэкIыгъо арыл. лофшIэным икъэухъумэн шапхъэу пылхэр джыри бэрэ аукох. 2015-рэ ильэсым икы-хъэгъум тиреспубликэ ипромыш-ленность, ипсэолъэшлыплэхэм, транспортым санитарнэ-гигиен-ическэ шапхъэхэм адимыш-тэу лоф ащызышIэу процент

22-рэ агъэунэфыгъ. Урысыем егъэпшагъэмэ, а пчъагъэр 1,8-кIэ Адыгеим нахъ щымакI.

лофшIэнымкIэ хэбзэгъэуцу-гъэм кыызэрилорэмкIэ, зэрар кызыпыкIырэ лофшIаплэм щы-лажъэхэрэм фэгъэкIотэнхэр афашIынхэ фае. Джащ фэдэу 2014-рэ ильэсым Адыгеим зы фэгъэкIотэн нэмыIэми зыфа-шыгъэмэ япчъагъэ 2013-рэ ильэсым егъэпшагъэмэ, бэкIэ нахыбэ хуыгъэ. 2014-рэ ильэ-сым гурытымкIэ Урысыем фэгъэкIотэн зытефэу процент 46,7-мэ лоф щашIэщтыгъ.

2014-рэ ильэсым лоф ышIэзэ зипсауныгъэ фыкыуагъэу АР-м социальнэ ухъумэнымкIэ и Фонд нэбгырэ 51-рэ ыгъэунэфыгъ. Ар 2013-рэ ильэсым егъэпшагъэмэ, процент 35-кIэ нахъ макI.

лофшIэным икъэухъумэн фэгъэзэгъэ Адыгэ республикэ межведомственнэ комиссием изэхэсыгъо тыгъуасэ Мыекыуапэ щыкIуагъ. Ар зэрицагъ АР-м лофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ иминистрэ игуадзэу Хьэпэе Мариет.

ОшIэ-дэмышIэ хуыгъэ-шIа-гъэхэу производствэм къащы-хъухэрэр зызэхафыхэм зэра-гъэунэфыгъэмкIэ, лажъэрэ цыф-хэм щынэгъончъагъэм епхыгъэ шапхъэхэр агъэцэкIэнхэм лоф-шIэныр къязытырэ пащэхэр лыплъэнхэ фае. Арэуштэу хуомэ, мыщ фэдэ гумэкIыгъор дэгъэзыжыгъэнымкIэ ишлуагъэ къэкIошт.

Промышленнэ псэуалъэхэм алултхэм лоф ашIэнымкIэ ама-лэу ялэхэр зэгъэшIэгъэнымкIэ зэфэхысыжъэу щылэхэм, пэ-шлорыгъэш лофтхъабзэу «КIэ-лэцIыкIлэхэм языгъэлсэфын», нэмыкI лофыгъохэми комиссием хэтхэр ахэлплагъэх, унашъо-хэр ашыгъэх.

ГЪОНЭЖЫКЫО Сэтэнэй.

Сурэтыр Iэшъынэ Аслъан тырихыгъ.

ТхъамыкIагъохэр нахъ макIэу къяхъулэнхэм тегъэпсыхыагъэу

Гъогухэм нахъ макIэу тхъамыкIагъохэр кыатехъуахнхэм, цыфхэр нахъ щынэгъончъэу зэрэщэнхэм атегъэпсыхыагъэу, Урысые Федерацием иадминистративнэ хэбзэукъоныгъэхэм яхыылэгъэ Кодексым цыфхэмрэ хыльэхэмрэ язещэнкIэ зэхокIыныгъэ заулэу фашыгъэхэм кIуачIэ ялэ зэрэху-гъэм епхыгъэу 2015-рэ ильэсым бэдзэогъум и 24-м кыы-щегъэжыагъэу и 27-м нэс Адыгэ Республикэм лофтхъабзэу «Такси» зыфилоэрэр щыкIошт.

Адыгэ Республикэм хэгъэгу кIоцI лофхэмкIэ и Министерствэ гъогухэм ящынэгъончъэнкIэ и Къэралыгъо автоинспекцие иштаб инспекторэу, полицием илейтенантэу ТРЭХЪО Байзэт.

ПшIэнкIэ гъэшIэгъоны

Цыфыр щэлэфэ гумэкIыгъо-хэм аримыхыылэнэу хуэрэп, щыIэныгъэм ахэр щытигъогогъух. Псауныгъэм зэрарышхо рамы-хэу ахэм «узэрахэкIын» плъэ-кIыштэу медицинэ шIэныгъэм кыыхигъэщыхэрэм ащыщ ыкIи анахъ кыызэрыкIоу щыт гъо-мылапхъэу ащ фэдэ лъэхъа-ным бгъэфедэмэ хуыштхэр. Ахэм витаминхэмрэ микроэле-ментхэмрэ бэу ахэлын фае.

Медицинэ шIэныгъэм зэригъэ-унэфыгъэмкIэ, гумэкIыгъошхом («стресс» зыфалорэм) узэри-дзэ зыхуыкIэ, пкыышолымкIэ лъэшэу фэдэ мэрко лъэпкъэу черникэр. Ащ витаминэу С-р бэу хэлъ, цыфым инервэхэр зыщымырэхъатырэ лъэхъаным

лъэшэу организмэр зыщыкIэрэ антиоксидантхэмкIэ баеу щыт.

Джыри зы гъомылапхъэ шIэ-ныгъэлэжъэхэм кыыхагъэщы. Ар миндалыр ары. Витаминэу В2-р ыкIи Е-р цыфым иим-муннэ системэ ыгъотынхэ фае уз зэфэшъафхэм пкыышъо-лыр апэуцужыын кIуачIэ илэным фэшI. Джащ фэдэу миндалыр нервэхэмкIи лъэшэу дэгъоу ело медицинэ шIэныгъэм.

Дэшхоми ишлогъэшхо къэкIо ащ фэдэ лъэхъаным. Ащ акы-лым зырегъэгъэпсэфы, уегъэ-рэхъаты.

«Антистрессовэ» гъомылап-хэхэм ахалытэ апельсинымрэ ащ псэу кыкIэкIырэмрэ.

(Тикорр.).

Адыгэ Республикэм инароднэ тхаклоу Цуекъо Юныс Хьарунэ ыкхор кызыхъугъэр илъэс 75-рэ мэхъу

Имафэ нэфылъэм кыщещежъэ

сэ силоф. Апэрэ классым сыклоштыгъ, сянэклэ синэнэжъэу Пырынэ сиклэсагъ, чэщырэ ыдэжъ сы-

ялэхъу, гъомылапхъэр яхъоигъ. Бирам е Къурмэн зыхъуклэ, тхъэшлэшхъуныгъэ ин ахэлъэу мы мафэхэр рахыштыгъэх.

Былымхэр ауыкыштыгъэх къурмэныпхъэу, етланэ шагушхом щыуан лъакхор шагъуцуги, пхъэтэкъэжъ мэшлэшхом щыуанышхор тетэу мэлъылым мэлэшлур кыыхихъу, бжыын-бжыныф-къон зыфэллоштыгъ хэтэкъожьыгъэхъу ага-

яунэкъошъу Мэщфэшлур Мухъдин «сыда зыклэбгъэшагъорэр, мыщ нахъ зыкылытэмэ зэрэхъуштыр ошлэ?» — ылоштыгъ.

— **Цыфыр зэраплу ыкхи цыфым зызэриплужь. Сид фэдэ унагъуа укы-зэрыхъухъагъэр, зыкыбгъотынымкхэ анахъ зишлуагъэ кыюкыгъэр?**

— Тиунагъо макъумэщышлэ-лэжьэкхэ унагъуагъ. Сятэкхэ нэнэжъи, тэтэжъи, тыши силагъэхэп, пасэу дунаим ехыжыгъэх. Тятэ зэошхом хэлэжъагъ ыкхи ащ псауу кыыхъыгъыгъ. Зэо илъэсхэм тынэ нэбгыритлоу — илъэситлукхэ сэт нахъыжъэу Аскэррэ сэрырэ тырилагъ. Ежыр (тятэ дэсыгъэп ныла) лэжъэхъэзкъуагъ, унагъо люфи, колхоз губгъо люфи зэдихъыштыгъ. А лъэхъаным бзылфыгъэхэм бэ апшъэ ифагъэр, сабый плун-гъэсэни, лэжьыгъэ пхъыни, лухыжыни; заом лутхэр бгъэшхэнхэ фэ-ягъэх. Сшы — Аскэр нахъ такъырыгъ. Сисабынгъом сы-узыгъэлыгъ. Ау тынэ кытклэ-рысын амал илагъэп, губгъом дэмыклэм хъуштыгъэп. Ащ кы-хэкхэу сянэжъ сиштэжъи (нэ-нэжъэу Пырынэ), сиплугъ. Илъэс зышчы-зыпллым ащ сышылагъ. Сятэжъэу Мосэ (сянэ ятэ) пэкхэшхо тетэу, адыгэ пэлэ лъа-гэр ышъхъашыгъу щызэкхэкхуатэу джыри сынэгъу клэт. Адыгэ унагъо лъэчлагъ. Псыцухэр

жъоштыгъ, пластэри яланэ тет зэпытыгъ. Цыфхэр зэлъыклоштыгъэх, зэхыхъэщтыгъэх, зэкхэупчлэжыштыгъэх. Хъалъэ-къуае лыжъхъэр дэсыгъэх ашлэрэр бэу, гъэшлэгъонхэр къалуатэу, сэмэркъэу ахэлъэу, ахэм сэ сакъыхъухъагъ.

— **Ахэр арыба ашыгъум адыгэ жабзэм идэхагъэ, гушылэм илъэплагъэ гу лыозгъэтагъэхэр?**

— Ащ щэч хэлъэп, жъым уедэлумэ, кыппшъхъапэшт нахъ, кыюгооштыгъ.

— **Апэдэдэ тхэныр сыда зэрэбгъэжъагъэр, птхыгъа-гъэр?**

— Ситхэн усэкхэ езгъэжъа-гъагъ. Я 5-рэ классым ащ дэжъым сисыгъ. Тидунэе да-хъу ти Кармалинэ мээ, тип-сыхъо, губгъохэр, бжъаохэр, бжъахъохэр хъоигъэх. Гъогу-напцэм пхъэшъэбэ чыгъ са-тырхэр зэготхъу щытыгъэх. «Ислъам ичъыгъэжъ» алоу губгъом укхэ зыхъукхэ чыгъ-ешхо зытыгъ, сиусэхэри мы-хэм зэкхэми къахэкхыштыгъ. Кхымафэрэ чыгъхэм тадыкхуа-ети, нахъ чыжъэу тыплъэщтыгъ, «нахъ дэгъоу тытхэшт» тлоти.

Етлани тхылыр тиклэсагъ. Урыс пшысэхэр зы тхыль за-къоу кытлэкхыни, зэрэклас-сэу тыджыгъагъэ, ащ ыужылоу адыгэ пшысэхэр кыдэкхыгъэх, ахэми тяджагъ, къалуатэхэрэри тыгу итыубытэщтыгъэх.

— **Сыда арэу тхэным уфэзыгъэчэфыгъэу, укхэзыгъэгъушлугъэр?**

— Кызырэлъагъэу, слъэгъоу, зэхэсхъу щытыгъэ пстэур ары. Ащ нэмыклэу, сятэжъ ышым ыкхэу Джахъфарэ адыгэ гъэ-зетым илофышлагъ, рассказ дэгъухэр а уахътэм ытхыгъа-гъэх. «Хэты иунашъхъэ къан-джыр тес?» зыфилорэр сыгу рихъыгъагъ. Лъэустэн Юсыф итхылыгъу «Къушъхъэр къэнэ-фы» зыфилорэми седжагъ шло-гъэшлэгъонэу, мыхэм джыри нахъ сытхэным сыфагъэчэфыгъ.

— **Тхакломкхэ сыда анахъ мэхъанэ зилэр тхэ зыхъукхэ?**

— Тхакломкхэ мэхъанэ ин зилэр шыпкхэм тетэу ыкхи готэу, ар илэубытыплэу люф ышлэныр ары. Ащ пае бэ пшлэн фаери, акъыл чани, гулыты, амали плэкхэмылхэмэ хъуштэп.

— **Сыда оркхэ шыпкхэр?**

— Тятэ ушый гъэсэпэтыдэ сыдигъуи кытитлоштыгъ: «Зы-горэм ичэу шъудэмыкхуай, шъу-мыцхыцхы», «Шъукуоу, шъукхыеу зышъуыгъэпс». «Далорэм цыф хэкхы» — тятэ шыпкхэныгъэ-шхо хэлъыгъ. Сятэ ылыба сэри клэтэтыр?! Шыпкхэр — узыхъумэрэ кхуачхэ, хылэгъэ-къончагъэм пэшлукхэ. Шып-кхэр — лъапсэ, щылэныгъэм инэрылыгъэу пкъэу.

— **Ныбджэгъуныгъэм сид уаса фэлшырэр? Ныб-джэгъубэ уила?**

— Ныбджэгъуныгъэр — хъа-лэлыгъэ-зэфэгъэ шэн. Ныб-джэгъубэ силагъ. Къуаджэм ты-кыщызэдэхъугъэхэмкхэ тыгурэ тпсэрэ зэхэлъэу еджаплэр къэ-тыухыгъ. Тызаджи, тшхи зэдэд-гошъу, зын кылылфыгъэхэм тыфэдагъ. Джыдэдэм къуаджэм ылыныкхыкхэ, ахэм ашыш-бэр щылэжъэп, ащ сыкхыгъэ-мэхагъ. люфшлэныр зесэгъажъэм, ныбджэгъу бэлахъхэр силагъэх, тыгъухэр зэфызылухыгъэхэу, щэч зыкхи тыгу кызыэфимыхъэу, арышъ, ныбджэгъукхэ сыхъоп-сагъэп. Ауми, тхыдэм зэрэ-хэтэу, ныбджэгъубэ зилэу зылытырэр хужкъо, сэри ащ десэгъаштэ. Ныбджэгъу шып-кхэу ушытыныр аукодыеп,

кхынажъэу сыдигъуи, гъэрет кхыуитэу е тлэкхэ уигъэнэшхъэ-имэ пхэлъ кхуачхэр — джа-ры шъэфыр.

— **Ушъхъаглоштапха?**

— Шъхъагло сил ыкхи сы-дигъокхы шъхъаглошхыгъо се-фэжъы.

— **Мыхъо-мышлагъэ кыб-дызезыхъэгъэ цыфым фэбгъэгъун олъэкхэ?**

— Кысысэмылэу сызыулыгъу зышлоигъом фэзгъэгъун слъэ-кхырэп.

— **Цыф дэгъур ыкхи дэир сид фэдэха оркхэ?**

— Цыф дэгъум улъыхъу-жыны имыщыкхыгъэу ухэтми гу-лыотэ, дэир — ныбжыкхыу-убытыгъуае, гъэунэфыгъуае, узыхылылэкхэ къэошлэ. Дэгъу-ми, дэими ахэлъыр ары къахэ-кхыжырэр, хэти иплуныгъэ илус.

— **Нэкхыкхыгъубэ щыуила уигъашлэ?**

— Силэх ащ фэдэхэри, ахэм гур нахъ агъапллэ.

— **Уиунэгъо насип зыфэ-дэр кытитлона?**

— Унагъошлэныр псынклэп, ау ар уимылэныр нахъ кхыныжъ.

— Илъэс 22-рэ сыхъугъэ къодыеу унагъо сшлагъэ. Адыгэ клэлэгъэдэжъ училищым кы-щызэдэджагъэу, илъэситлукхэ сэт нахыкхэу Сусанэ псэогу кыс-фэхъугъ, клэлитлэу зэдэтплугъ, тилорэ-тишлэрэ зэтэхъэу непи тышыл. Къом ыкхэу Асфар иунэгъо ныбжыкхэу зэдиштэ, иплъэшъэжъы цыкхуитлоу Джа-милэрэ Данэрэ дунэе псау тэрклэ екхъу.

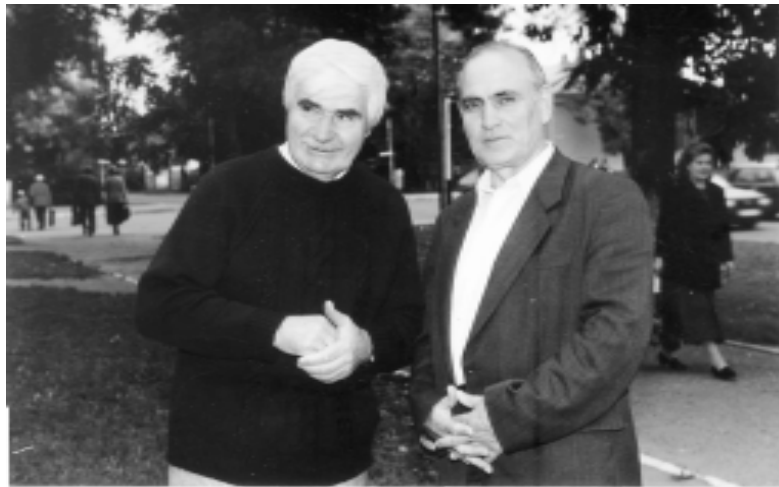
— **Юныс, имафэ пэпчэ тхэн-гушпысэн мыухы-жыым епхыгъ, сид уахъ-тэр ара анахъ уигъатхъэу узытхэрэр?**

— Джыри зэ къэсэлэжъы, зэгорэми кхыослогъагъ: нэф-шъэгъо уахътэр ары, кхым-сымэу, рэхъатэу, бзыушъуи макхы кхэмылоу.

— **Уимэфэкхэ ин сид люфшлагъа ебгъэхъулагъэр ыкхи кыдэкхырэр?**

— Романэу «Плакхэм ита-мыгъ» зыфилорэр люф дэшлэжъы-гъэу, хэгъэхъуагъэхэр фэшлыгъэу ятлонэрэ тедзэгъоу кыдэкхы.

— **Тхъауегъэпсэу, Юныс,**

ныбджэгъуныкхэу щызгъотыгъэш-сигъашлэ, сфэкху.

— **Шъэфыр сыда оркхэ, уишылэныгъэ щыуила шъэф?**

— Шъхъэкхэфэныгъэмрэ шъэ-фымрэ зыгорэуштыгъу зэпэблагъэх ыкхи зэсэпхы: гум щыщэу,

уахътэ кыыхъахы гушылэ-гъу укызырэтфэхъу-гъэмкхэ. Зэкхэ Адыгейм щыуилэ тхылфэджэхэм ыкхи гъэзетеджэхэм ацлэ-кхэ мэфэкхэ мэфэ хъяр кыпфэсынэу пфэсэлэ.

МАМЫРКХО Нуриет.

Адыгэ литературэм пытэу хэуцуагъ

Адыгэ литературэм илэжьэкIо хьалэлэу, жэбзэ чанрэ лъэпкъ гупшысэ, лъэпкъ зэхэшIэ куурэ зыпкырылъ Цуекъо Юныс ыныбжь ильэс 75-рэ мэхъу. Ильэс 75-р ащ нэмысыгъэмкIэ макIэп, ау нэсыгъэмкIэ — бэп. Ар зэфэхьысыжь гъэнэфагъэ горэм, лъэгаплэ горэм узышхэлэрэ ныбжь. А щыIэныгъэ лъэгаплэм укъеплэхымэ зэплэгулэжьын Iэ-шлагъэ уилэмэ — ар насыпгъ. Ащ фэдэ насыпгъэм Цуекъо Юныс лыкIэхьагъ тIон тлэкIышт.

Цуекъо Юныс адыгэ литературэм бэшагъэу пытэу хэуцуагъ. Ишлэрэ илорэ зэлъыкIохэу, пшъы ымышIэу, ышлагъэ бэми, ежъ ар шIомакIэу, ильэс 54-м къехъугъэу ар лъэпкъ литературэм щэлажъэ, тхылъ 15-м ехъу кыдигъэкIыгъ, ежъ «наградэхэм, щытхъум, зыгъэиным аклэбэнхэрэм ныбжьы сачыщыгъэп ыкIи а «узым» зезгъэштагъэп» еIоми, щытхъуцIэ пчъагъэ кыфагъэшошагъ. Ау тхакIомкIэ зэкIэмэ анахъ лэжъэпкIэ лъаплэр итхыгъэхэр итхылэджэхэм зэрагунэхэр ыкIи агу зэрэрихыхэрэр ары. Юныс жанрэу шыIэ пстэури ылэ кыыригъэхьан гухэлъыр зыдилыгъэу усэхэмкIэ ригъажи, статьяхэри, очеркхэри, рассказхэри, повестхэри, романхэри кыIэклэкIыгъэх. Къуныжь Мыхьамэт зэритхэу, «литературэм игъогу ин пэублаплэм кыыцыригъажи, инепэрэ творческэ лъэгаплэ нэсыгъ... Анахъэу тхакIом кыдэхъугъэкIэ фэлпэгуна фаеу щытыр уахътэм епхыгъэ Iофыгъохэм игупшысэрэ иакълэрэ ахилъэхэу, ахэм уасэ афишын ылэкIэу, геройхэм лъэныкIо зэфэхьысэхэмкIэ алыплэу, кыгъэлагъэ шIоигъоу зэрэтхэрэр ары».

Цуекъо Юныс кхазыгъэу ипрозэ хэлъыр, тызэсэгъэ сюжет ыкIи композицие гъэпсыкIэм фэмидэу, лъэхъэнэ зэпэчыжьэхэм япхыгъэ хъугъэ-шлагъэхэм кьапкырыкIызэ, блэкIыгъэмрэ тинепэрэ мафэхэмрэ «зэрэзэришлэ-хэрэр» ары. ТхакIомкIэ блэкIыгъэри «непэрэ лъэхъанри, неущэрэри — пстэури зэкъош, зэкIэрычыгъэхэп». Зы мэхъэнэ гъэнэфагъэ игъунапкъэ итэу гъэпсыгъэп, гущылэм пае, хъугъэ-шлэгъэ лъэпсэ гъэнэфагъэ зилэ романэу «Щэмыохъу» зыфилорэр. Апэ кыыхэгъэщыгъэн фае, Цуекъо Юныс прозэмкIэ иамалхэр зыфэдэхэр, ахэм кIоплэгъэзэплэу ялэр мыщ нэрылэгъу кыыщыхъугъ. ТилитературэкIэ ямышыкIэ жанрэм илэ роман-гъыбзэу зихудожественнэ нэшанэхэр «ГъучI Тыгъужьым итаурыхъ» кыыщыригъэжъэгъагъэр апэрэу адыгэ литературэм Юныс щигъэфе-

дагъэу хъугъэ. Къуныжь Мыхьамэт зэрилоу, «тилитературэ ащ шъошакIэ кыыщылъагъ». ЯтIонэрэмкIэ, романыр урыс тхэкIошхоу А.С. Пушкинымрэ лъэхъаным ицIыф Iушхэм ащыщэу Хъан-Джэрыерэ зэрафэгъэхыгъэм кыпкырыкIэу зэкъошныгъэм, ныбджэгъуныгъэм уфэзыщэрэ гупшысэм романым ухещэ, мыщ лъэпкъхэр зэрегъашIэх, зэпэблагъэ ешIых, зэрегъэшIух. Шыпкы, А.С. Пушкиным илэпэлэсэныгъэ фэгъэхыгъэу адыгэ тхакIохэм макIэп усэу зэхалъхьагъэр, ау Юныс итхыгъэ тыналэ тетэгъадзэрэр тилитературэкIэ апэрэу урыс усэ-кIошхом роман зэрэфитхыгъэр ары. Кавказым мызэу, мытIоу шылагъэу ыкIи адыгэхэм афэтхэгъэу А. С. Пушкиным икIодыкIэ романыр фэгъэхыгъэми, лэшлэгъуитIу фэдизкIэ узэкIэлэбэжьмэ Темыр Кавказым щыхъугъэ тхьамыкIагъом ар хэгъэцагъэу Юныс къеты. ИлэсыбэкIэ узэкIэлэбэжьмэ Кавказым ихъухьагъэр тилэхъан Чэчэн Республикэм щыкIогъэ заом тхакIом репхы, ау урысхэмрэ

илэхъанрэ джырэ тимафэхэмрэ гупшысэкIэ зэрипхызэ, авторым образ гъэнэфагъэхэмкIэ мамырныгъэр ухъумэгъэн зэрэфаем иидее ин кыы-зэлуиыхыгъ.

Лъэпкъым илыуз зэхэзышлэрэ тхакIоу Цуекъо Юныс зэрэщытыр повестэу «ШэкIожьым иаужырэ тэо мэкъэнчъ» зыфилорэми кыыхэщы. Драматизмэ ин хэлъ Хэ-

фым кыфызылэ. Урысмэ алоба: «Собака друг человека». Брунэ изекIуакIэу Цуекъо Юныс кылуатэрэми ар нафэ кытфешы, цIыфым имылахылыгъэ псэзэхэшлэ куоу ащ IэкIэлъым тилэгъаплэу, гум кынэжьэу тпэблагъэ кытфешы. Брунэ цIыфым изакъоп, чIыплэу, щагоу зэсэгъэми фэшъыпкъ, зэрэпфихъожьын шыIэп. Заом ыпкъ кы-

гъэу зэошхом иохътэ хылыгъэ тыхэзыщэрэ повестым. УахътэмкIэ мыщ кыуыбытырэр бэп, Бжъэдыгъу нэмыцхэр зыщырафыжыгъэгъэхэ уж, ау тхакIом зэрэкигъэтхэу, «Пшы-зэжъ-псыхъожъ иджабгъу нэпкъ кIыбкIэ, чыжьэкIэ-чыжьэкIэ, топыо макъэхэр джыри щызэпыухэрэп».

Повестым документальнэ лъапсэ илэм фэдэу, ежъ тхакIом ицIыкIугъом ылэзгъу-

кIэу зыдащэгъэ Шылэкъо-хьабли ары зыкIыдэмызагъэрэри: «Сыдэу кызеубзэхэ, дахэу зыкызыфашIи... шы-блэкIохьэблэжъ цагум зыригъэсэн, хъау, зыдигъэгупсэфы-хъан ылэкIыгъэп... ЕжыркIэ пстэури хымагъэ, рэхъатныгъэ зыщыбгъотын псэуплагъэп». Инэшъэ-уашъэ имыкIэу, ишлэжъ хэмыкIэу гукъэкIыжь Iэшлоу зыдилыгыгъэ Кургъокъуае дэт унэжьыр, цагужыр зегъотыжым, Брунэ ыгу Iэсэжыгъэ. Шагу бгынагъэу кыздэхъажьыгъэр голугъэп, ау мэфэ заулэ мыхьамелэ Iумы-фэу гъогу тетыгъэ Брунэ ыгу кIодыгъэп, ар зыщыгугъыгъэр ибысымгуащэу мыпшъыжьэу хъантхъупс фэзышыщыгъэ закъор арэп. «Ныпчыхъэ кыдэмыхъэхэми, неущ зыгорэ кыдэхъан, егупшысагъэ пойнтэр екIагъэр, унэм исхэм ащымыщми, гъунэгъу горэ е ялэхьылмэ ащыщ. Къыдэхъан шъыу, хэкужъ дэдэ хъужыгъэп ныла, мы цагужыр?!» Брунэ зэрэгугъагъэу, цагум зыгорэ кыдэхъагъ, къыдэхъагъэри кыышлэжьыгъ, ау а цIыфым цIыфышъо теоштэми, мыцIыфэу кычIэкIыгъ. Ар дезертирэу, колхоз бригадэм ичIыунэжьэу абгынэжыгъэм мээ зыхызыбл хъугъэу зыщызыгъэбылърэ, ибысымгощэ Зай ыш Гусэрыкыу арыгъэ. ЕгъашIэм зыфэшъыпкъэу, зыфэлорышIэзэ кыыхыгъэ цIыфым илахылын-кли фит, гъунэгъункли фит иягъэ кыыригъэкIыныр Брунэ ышъхьы кыыхъагъэп. Ары гушлэбзэу зыкыыфишIызэ къэкIошъылэ-

кавказ цIыф лъэпкъхэмрэ зэпимыгъэуцужьхэу, зэгуигъэу-цохэзэ, ямышыкIэу романыр Цуекъом егъэпсы, а зэпстэу-ум узэрамыгъэгупсэфырэр ары романыр зыфэгъэхыгъэр. Джарэуштэу я XIX-рэ лэшлэгъоу А. С. Пушкиным

гъэу, ыгу пытэу риубытэгъэ уахътэр арэу тызхищэрэр зэрэщытыр Юныс кыдигуре-гъало. ТхакIом зыкъэбар ты-щигъэгъуазэрэр шэкIохъэжъэу Брунэ ары. ЗэкIэми зэрэтшIэу, псэушъхъэ лъэпкъхэм ахэтэп хъэм нахъ шъыпкъагъэ цIы-

гъэ къумалым ар зыкIыгъэ-плэхъуыгъэр.

Драматическэ конфликт зыхэлъ повестым цIыфыгъэм ифилософии щыгъэ-лэащыгъэу, лъэныкыуакIэ Цуекъом повестым кыыщы-зэлуиыхыгъэ мэхъу. Нафэ зэкIэхэмкли: псэм нахъ лъаплэ, нахъ Iэшлэ шыIэп. Арэу щытми, адыгэмэ ало: «Псэр ащэ, напэр ащэфы». Ушэтыплэ лъэхъэнэ хылыгъэм ар фэшлэшъу-гъэп Гусэрыкыо. Ежъ ышъхъэ кыуухъумэжыным, имэлэклалэ ыгъэупэбжьэным фэшлэшлэжт жъалымыгъэмкIэ зи зэблэн зэрэщымылэр ащ илэ-гъэнчъэ зекIуакIэ Юныс кытегъэлъэгъу. Ау шлу зымышлэрэм къехъулэ хабзэр Гусэрыкыо кыщэшлы: зышлуи-гъэбыллыгъэ нэмыцмэ къа-гъэогъэ чIыунэм чIэкIодэжьы. Мыщ дэжым Гусэрыкыо илэ-гъэнчъэ зекIуакIэ М.Ю. Лермонтовым ипоэмэу «Беглец» зыфилорэм хэт Хъарунэ тыгу кыегъэкIыжы.

Лыхъужьныгъэм уасэу фашырэм фэдизкIэ къэрэбгъа-гъэр адыгэхэм зэраумысы-рэр поэмэм М. Лермонтовым кышегъэлагъэ. Хъарунэу зы-тэрэ зышырэ аль зымышлэ-жышышоу, ежъ ышъхъэ кызе-риухъумэжыщытым фэшъхъаф-гумэклэ зымылэу заом кылу-кыжыгъэр иныбджэгъуи, илэу ылэзгъурэ пшъашъи, яну къэзылфыгыи аштэжырэп. Аужыпкъэм, Хъарунэ ифэмы-фыгъэ-къэрэбгъагъэ зыдэшлэ-жъэу зызиуыкIыжырэп, нэмыкI хъадэхэр зэрагъэтIы-лэжыхэрэм фэдэу фэлэ-фалэ-шлэхэр дызэрахъажьхэрэп. Лытэныгъэ рахырэп.

Цуекъоми Лермонтовми кы-зэрагъэлагъэорэмкIэ, адыгэхэм мэхъагъэр, къэрарынчъа-гъэр сыдрэ лъэхъани аумы-сы. Хъаруни, Гусэрыкыуи нэ-пэнчъэ гъогуу зытеуцуагъэ-хэм шъхъадж ифэшъошэ кIэ-ухым фещэ, шъхъадж ифэ-шъошэ пшыныжь регъэхы.

Цуекъо Юныс адыгэ лите-ратурэм анахъ зилахышлу хэ-зышлыхъагъэмэ ащыщ. Ишлагъэ-хэми, кыкIугъэ гъогуми афы-зэплээкIыжызызэ непэ ащ ело: «СиньдэлъфыбзэкIи, урысы-бзэкIи зэдзэкIыгъэу кысIэ-кIэкIыгъэхэр тхылэджэмэ зэ-ралытэрэр, цIыфхэр кызе-рэфэразэхэр насыпгъэу зы-фэсэлъэгъужы». Тэри насы-пыгъэу ар Юныс фэтэлэгъу. Ильэс 75-р шыIэныгъэм изы лъэгаплэ нылэп. Ар Цуекъо Юныс творческэ Iофшлэгъэ дэгъухэмкIэ хегъэунэфыкIы. Псауныгъэрэ гупсэфыгъорэ иунэ илэу джыри илэсыбэрэ адыгэ литературэм фэлэжъэ-нэу ащ фэтэлэ.

ШЪХЪЭЛЭХЪО Дарико.

Гуманитар ушэтынхэмкIэ Адыгэ республикэ инсти-тутэу Т. КIэрашэм ыцIэ зыхыырэм инаучнэ Iо-фышI.

ТхэкӀо насыпышӀу

Адыгэхэм бэрэ аӀоу зэхэпхышт мыщ фэдэ гушыӀэхэр: «шъхьадж инасып», «уи Тхьэ узэришӀ», «насыпыр загошым хьакошым исыгъ», «насып зимыӀэм фэпшыӀын плъэкӀына?» Мы гушыӀэхэр сыгу къзыгъэкӀыжыгъэхэр Цуекъо Юныс.

Сэ сишӀошкӀэ, Юныс насып иӀ. И Тхьы къыфэраз. Сыда зыпӀокӀэ ащ Тхьэшхом акъыли, къулай, жэбзэ дэгъуи, тхэкӀэ амали къыритыгъэх, творческэ цыфӀэу къыгъэхъугъ. ИкӀэлэмыпӀэ илъэкпъ фигъэлорышӀэнэу къыфиушӀушыгъ. Ежъ тхакӀоми а талантӀу Тхьэм къыхилъхьагъэр зышъхьамысыжъэу зыщыцъ лъэкпкъым фегъэлорышӀэ. Адыгэхэр ары зыӀуагъэр «О пшъхьэ фэпшӀэжыӀын, цыфхэм шӀу уальэгъун». Мыщ дэжыӀым сэ а гушыӀэжыӀым ипэгъокӀэу къасломэ сшӀоигъу: «Юныс адыгэ лъэкпкъэу къызыхӀэкӀыгъэм фэлажъэ, ау нэмыкӀ цыф лъэкпкъыи ар шӀу къальэгъугъ». Итворчествэ къаштагъ, уасэ къыфашыгъ, зэрагъашӀэ. Ащ ишыхъат тхакӀом писъмэу къы-

фатхыхэрэр. Зы щысэ къэтхын. ШӀэныгъэлэжъ-тарихълэжыӀым итхыгъэу, къалэу Пушкино шъхьэхыгъэ писъмэу къыкӀи Цуекъом къыӀукагъэм мары итхэгъагъэр: «Я взапой прочитал «Сказание...», но вот последняя строка: «Я слушаю, отзовись! Дай знак». И я решил отозваться, дать знак. Может быть Юнус Чужа возьмет в руки газету и поймет, его книга «пошла гулять по свету» и вряд ли кого оставит равнодушным. Я прожил прекрасные мгновения с героями романа — благородным Сэтом, Мудрым Хаджекизом, но я узнал и о всенародном бедствии, постигшем черкесов, наконец понял, что их зас-тавило остаться непокоренными

три века подряд» (газ. «Нарт», 1994. N 15).

ТхакӀоу Цуекъо Юныс итворчествэ уасэ зэрэфашыӀрэм, тэ тиреспубликэ имызакъоу, къэралыгъошхоу тызэрысым ичӀыпӀэ зэфэшъхьафхэм ар зэрэщашӀэрэм ишыхъат Ставропольскэ хэкум ит гурыт еджапӀэхэм ащ итворчествэ зэрэщызэрагъашӀэрэр. Къалэу Ставрополь дэт гурыт еджапӀэхэм «урок шъхьэхыгъэхэу» (зӀулыгъэхэу) щатыхэрэмкӀэ зызэнэкъокъухэкӀэ, тхакӀом ироманэу «Сказание о Железном волке» зыфиӀорэмкӀэ урокыр зытырэ кӀэлэгъаджэмэ зэнэкъокъум апэрэ чӀыпӀэр къыщахъэу къыхэкӀы. Гурыт еджапӀэхэм афэдэу, кӀэлэгъэджэ институтми Темыр Кавказым ис цыф лъэкпкъхэм ялитературэ щызэрагъашӀэ. Адыгэ писательхэм ащыцъу зитворчествэ зэрагъашӀэрэр Цуекъор ары. «Литература в диалоге культур» зыфиӀорэ блокым хэтэу факульт-

тет зэфэшъхьафхэм тхакӀоу зигугъу тшырэм итворчествэ цытегушыӀэх.

ГъэшӀэгъоныр, студентхэми дипломнэ ӀофшӀэнхэр Юныс итворчествэкӀэ атхы ыкӀи къагъэшъыпкъэжыӀых. ГушыӀэм пае, кӀэлэгъэджэ институтым филологиемкӀэ ифакультет дипломнэ ӀофшӀэгъытӀу щатхыгъ ыкӀи дэгъу дэдэу къау-хъумагъ. Мары а ӀофшӀагъэхэм темэу яӀагъэхэр: 1. «Образ памяти в творчестве Ю. Чужако». 2. «Мифологизм романов «Сказание о Железном волке» Ю. Чужако» и «Буран-

ный полустанок» Чингиза Айтматова.

«Сыда ащ фэдизэу Цуекъо Юныс итворчествэ цыфхэм къызыгъаштэрэр?» Ӏоу укӀауп-чӀэмэ, сэ сишӀошкӀэ, тхакӀом адыгэ лъэкпкъым итарихъ хэшыкӀ ин зэрэфырилэр, лъэкпкъым игубзыгъагъэ зэрэлэкӀэ-лӀыр, шыпкъэр къызэритхы-рэр ары.

Юныс тхэныр зырегажъэм апэрэмкӀэ усэхэр ытхыщтыгъэх, ау нэужым прозэм зыфегъа-зэ ыкӀи гъэхъэгъэ инхэр щешы. «Поэзиемрэ щыӀэныгъэмрэ зэутӀэкӀыгъэх. ЩыӀэныгъэм сыгу ыпсыхъагъ. Прозэм игъогу сырыкӀуагъ. Прозэр ары пытэу сызыхъуцагъэр. Ащ мыпсынкӀэ ӀофшӀэным сытыригъэушӀухъагъ, кӀуачӀэ къыситыгъ, гушӀуагъуи къысфихыгъ, цыфхэми саригъэшӀагъ», — тизэдэгъушыӀэгъу горэм Юныс къытиӀогагъ.

Джа щыӀэныгъэмрэ ежыыр-рэ, тхыльеджэхэмрэ итворчествэрэ, итворчествэрэ ежыыр-рэ азыфагу зэгурыӀоныгъэу илӀыр илӀэу джыри бэрэ илъэкпкъ фэлэжъэнэу фэсӀо Цуекъо Юныс.

ЦУЕКЪО Нэфсэт.

Илъэс лъагъо зиубгъугъ

Цуекъо Юныс я 60-рэ илъэсхэм итворческэ кӀуачӀэ ылъэ теуцоу ригъэжъагъ. 1961-рэ илъэсым иапэрэ лирическэ рассказхэр гъэзетхэм, журналхэм къащыхиутыхэу ыублагъ. Юныс джыри ублӀэпӀэ еджапӀэм чӀэсыгъ усэ цыкӀлӀхэр зэхилъхэу зырегажъэм, иапэрэ кӀэлэгъаджэ фэгъэхьыгъагъ «КӀэлэгъадж» зыфиӀоу апэдэдэ ытхыгъагъэр.

Усэу ытхыгъэхэм Цуекъо Юныс эстетическэ кӀуачӀэу атыригъэкӀодагъэр бэми, ахэр алъэ тыригъэуцонхэу, къыдигъэкӀынхэу хъугъеп. Лъэс лъэ-гъо дахэу поэзием игъогу ары Юныс прозэм къезыщӀэлагъэр.

Юныс итворчествэ укытегу-щыӀэн зыхъукӀэ, зы гъэзет нэ-кӀубгъор макӀэ хъушт, ащ фэдэ пшъэрылӀи зыфэзгъэуцужыӀрӀэп, ау произведение зауӀэ ягугъу къэсшын. ТхакӀом зэкӀэ ытхы-гъэхэм тарихыӀым ухашӀэ, адыга-гъэм уасэу илӀэм ульагъэлэсы, намысыр пшъигъэгъушӀэрӀэп, ащ фэдэу философскэ гупшысэ куур апхырыщыгъэу, чыжъэу уагъаплӀэу Юныс ипроизведе-ниехэр гъэпсыгъэх.

Цуекъом иапэрэ Ӏэпэрытх-хэм ащыщыгъ я 60-рэ илъэс-хэм агузэгухэм къыдигъэкӀы-гъэгъэ рассказэу «КъэкӀожъ, Титыу, къэкӀожъ» зыфиӀорэр. Мыщ осэшхо къыфишӀыгъагъ а лъэхъаным Адыгэ радио-м итхьамэтагъэу, уасакӀо Жэнэ Къырымызэ. ТхэкӀо ныбжы-кӀэр къызэрыкӀоу зэрэщымы-тыр, итворческэ макъэ чыжъэу зэрӀурэр, философскэ гупшысэ

инхэр зэрэлэкӀэлъхэр Жанэм къыхигъэщыгъагъ ыкӀи радио-м икӀэтынхэм рассказыр ахигъэ-хъэгъагъ. Бэ темышӀу мы рас-сказыр Гарий Немченкэм урысыбзэкӀэ зэридзэкӀыжыгъ. «Вернись, Титыу, вернись!» ышъхъэу журналэу «Смена» (1976) къыдэхъагъ.

КъыткӀэхъухъэрэ ныбжыкӀэ-хэм ягушъхьэбаиныгъэ ихгъэ-хъон, ахэр гъогу тэрэз тещэ-гъэнхэм Цуекъо Юныс итхы-гъэхэр фэлажъэх. НыбжыкӀэ-хэм янеушырэ мафэ тхакӀор лъэшэу егъэгумэкӀы, ипрои-звениехэм къащигъэлъэгъорэ герой шъхьалэхэм янахыбэр ныбжыкӀэх, ахэр неушырэ мафэм егъэгумэкӀы, жъым шъхьэкӀафэ фашы, щылаклэм уасэ раты ыкӀи ар къызара-ухъумэщтым пылъых.

Цуекъо Юныс ирассказ кӀэкӀхэр зы философскэ цы-пӀэкӀэ зӀпхыгъэхэм фэдэу, зӀ-кӀэлъыкӀокӀэ гъэнэфагъэ ялӀэ, гукъэкӀыжъ гъэшӀэгъонхэр ахэ-лӀэу, герой шъхьалэу ахэтхэм узӀэпашӀэу гъэпсыгъэх. Авто-рым зэкӀэ итхыгъэхэм адыгэ шэн-хэбзэ-зэхэтыкӀэхэр, ахэм

япсихологическэ кӀуачӀэ, ясо-циальнэ мэхъанэ ащызэхэошӀэ. Ахэм ащыцъ рассказэу «Бэч-мызэ ишъэф» зыфиӀорэр. Авто-рым гушыӀэ зэгъэкӀугъэхэмкӀэ адыгэ хабзэм ишӀапхъэхэр къэ-хъурэ охътакӀэм тӀэкӀу-тӀэкӀуэзэ ыукъонхэ фаеу зэрэхъурэр дэгъу дэдэу къытегъэлъэгъу. Мыщ дэжыӀым тхакӀом зы ыу-мы-сырӀэп, ау адыгэхэм егъашӀэм аугъоигъэ хъарзынӀэ шэн-хэ-бзэ зэфыщытыкӀэр ныбжыкӀэ-хэм зэрэлэкӀэкӀырэр, ащ икӀэ-убытыжыӀын амал зэрэфэмы-гъотырэр къегъэлъагъо. Герой шъхьалэу Бэчмызэ гукъэо шъ-фэу илӀэм уни, шагуи, чыли ади-гъафэрӀэп, ыкӀоу къалэм дэс Индар фэгъэхьыгъэ къэбарэу зэхихыгъэм ыгу къыгъэпӀэж-гъэиӀгъ. Къор адыгэ хабзэм ишӀапхъэхэм зэралъхьадэкӀыгъэр ыумысынэу ащ дэжъ тыр макӀо. Индар иунэгъо самбыр цыкӀу Бэчмызэ зильэгъукӀэ, нэмыз-лумыз мэхъу, ныбжыкӀэмэ язе-кӀуакӀи, ягъэпсыкӀи зыпари ари-ӀолӀэн ылъэкӀырӀэп, ахэм язэфы-щытыкӀи мытэрэзэу ылытӀэрӀэп.

Шульэгъуныгъэм итемэ Юныс тынчӀэ, самбырэу екӀуа-лӀэ. Повестэу «Ӏэлъыныр Ӏа-пэм пызырӀэп, е Зы шульэгъу итхыд» зыфиӀорэр романтичес-кэ шыкӀэкӀэ авторым къегъэ-лъагъо. Герой шъхьалэу Русы-дан ишульэгъу къабзэ, гупшы-сэ кӀынхэу зыхэтхэм, ыгукӀэ ыщэчырэм повестым уащыӀокӀэ. Пшъэшъэ ныбжыкӀэм джыри еджапӀэм чӀэсызэ, къыдеджэ-рэ кӀалэу АлэбийкӀо КӀэлэщ шульэгъуныгъэу фишырэм гу-хэкӀ-кӀыныбэмэ арегъэуталӀэ. АуштӀэу щыт нахъ мышӀэми, шульэгъум имашӀо къызынсы-гъэ пшъашъэм ыӀэхэр ритӀуп-щэхыхэрӀэп, зышъхьамысыжъэу,

зэмыблэжъэу ӀофшӀэным зыре-ты. Инэутхагъэрэ ичаныгъэрэ яшӀуагъэкӀэ, Русыдан хэбзэ Ӏо-фэу ышӀэрэм гъэхъагъэхэр ши-шынхэ елъэкӀы. Ау сьд фэдэ Ӏоф зыритыгъэми, пшъашъэм иапэрэ шульэгъу зыщигъэгъу-пшэн ылъэкӀырӀэп, КӀэлэщ шу-льэгъоу фишыгъэр щигъэзы-ешъурӀэп, ау гъунэгъу кӀалэу МэджыкӀо Дэдэу шӀу къызэ-рилъэгъурэм гу лӀытӀэрӀэп...

Русыдани, Дэдэуи янасып зы хъугъэу тхыгъэм къыщи-мытми, къяшӀэкӀыгъэ психоло-гическэ-философскэ гупшысэ-хэу, эстетическэ гъэпсыкӀэхэу геройхэм зыдалыгъхэм лъэшэу узӀэпашӀэ, лирическэ гупшысэм сюжетыр къегъэунэфы.

Повестэу «КъэшъуакӀом икӀам» зыфиӀорэри ныбжы-кӀэхэр ары Юныс зыфигъазэ-рэр. Герой шъхьалэу ЖанэкӀо Къасимэ исэнэхьаткӀэ архео-лог-историк, дунэеплъыкӀэ гъэ-нэфагъэ иӀ. Къасимэ хэку му-зем иӀоф щешӀэ, тарихым хэ-шыкӀ фырилӀэми, ишӀэныгъэ нахъ зэрэхигъэхъоштым пылъ, цыф зэфэшъхьафхэм ягулӀыти, ягу-шъхьэбаиныгъи зыфэдэхэр зэ-хыфын елъэкӀы. ЧӀэгъ-чӀэлъ зе-кӀуакӀэкӀэ зекӀохъу, пыут гушы-лӀэхэр къэзышӀыхэрэ цыфхэм ягъэпсыкӀэ Къасимэ псынкӀэу къеубыты. Ащ фэдэ цыфхэм ар апэмыуцужыӀыи, Ӏогъу-шӀэ-гъу ымышӀхэу цыкӀу-цыкӀоу щегъэзыех.

Къасимэ ятэжъ иунэу чылэм дэтым, сабийбэ къызэрыхъу-хъэгъэ, цыфыбэ зыцапӀугъэ, хъугъэ-шӀэгъабэ зэрыхыкӀыгъэ унэм, икӀутэжыгъо къэсыгъ, ау унэжыӀым икӀашъо унагъом икӀэн-нӀэпӀэп, уасэ зилӀэ ӀэпӀэ хъап-щыпхэр тельых. Ахэр зэ-кӀэ Къасимэ шӀобылым, пкы-гъо пӀэпч гукъэкӀыжъ гъэнэфа-гъэхэр, хышъэхэр апылъхэу ары зэрилъытӀэрэр. Мылькум икӀэухъумэн, тыжъхэм якӀэн осэ ин зэрилӀэм, кӀашъом тель пкыгъо пӀэпч Къасимэ зэрэ-

рыгушхорэм авторым дэгъоу уцегъэгъуазэ.

Повестым интригэ шъхьалэу илӀэр заом имэшӀо-пыгъэ зы-дихыгъэ Щэбанэ (Зэбанэ) икӀо-дыкӀ, ащ икӀамэ икӀэгъотын ары. Щэбанэ (Зэбанэ) кӀоды-кӀэу фэхъугъэр бэмэ янэры-лъэгъугъ, ау а къэбарыр къа-Ӏотэжъ зэпытми Къасимэ езэ-щырӀэп...

Повестыр заом къытемыгу-щыӀэми, героеу хэтхэм заом хэкӀодагъэхэм ягукъэкӀыжъхэр агъэлӀаплӀэх. Заор бэшагъэу блэкӀыгъэми, героеу хэтхэри ащ хэмилэжъагъэхэми, хъугъэ-шӀагъэхэм зэрарыгушыӀэхэрэм-кӀэ зэо чыӀэм игукъэкӀыжъ саугъэтэу зэрэзыдалыгъыр тхы-гъэм хэолъагъо.

Повестым Цуекъо Юныс дэ-гъоу къыщыхегъэщы психоло-гическэу цыфым ыщӀэчын ылъэ-кӀыщтыр, герой шъхьалэм го-дзагъэу гум ихыкӀырэ-ишыкӀы-рэ философскэ гупшысэ ор-хэм, ушэтыпӀэ зэфэшъхьаф-хэм уальегъэлэсы. ГукъэкӀыжъ жъугъэхэу геройхэм ялэхэмкӀэ блэкӀыгъэ уахътэм авторым псэ къыпегъэкӀэжыы.

Мы произведениехэу зигугъу къэтшыгъэхэм щыӀэныгъэ лъа-псэ яӀ, идейнэгъэ куу апкы-рылӀ ыкӀи лъэкпкъ литерату-рэр къагъэбаи.

Цуекъо Юныс ытхыгъэхэр Кавказым имызакъоу, Уры-сыем инэмыкӀ чыпӀэхэми, Ӏэ-кӀыб къэралыгъохэми ащызалъашӀэх. Авторым итворческэ гъогу шуамбгъо, гъэшӀэгъоны, непи ащ зышъхьамысыжъэу литературэм игъунапкъэхэр щы-лъегъэкӀуатэх. ИмэфӀкӀ инкӀэ тыгу къыддӀэу тыфӀэлӀаӀо псауныгъэ пытэ илӀэнэу, итвор-ческэ кӀуачӀэ хэхъо зэпыты-нэу, джыри бэрэ литературэм ихьасэ щылэжъэнэу.

ГЪУКӀЭЛӀ Зухра.
АРИГИ-м инаучнэ ӀофышӀ.

Адыгэ Республикэм и Закон

2014-рэ илъэсымкIэ Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет зэрагъэцэкIагъэм ехьылIагъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2015-рэ илъэсым мэкъуогъум и 24-м ыштагъ

А 1-рэ статья. 2014-рэ илъэсымкIэ Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет зэрагъэцэкIагъэм ехьылIагъэ отчетыр ухэсыгъэным фэгъэхьыгъ

2014-рэ илъэсымкIэ Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджетэу сомэ мин 13512477.1-рэ хахъоу, сомэ мин 14158835.7-рэ хъарджэу зIагъэр, хахъом нахьI сомэ мин 646358.6-кIэ нахьIбэу хъарджхэр зышыгъэр зэрагъэцэкIагъэм ехьылIагъэ отчетыр ухэсыгъэнэу:

1) Урысые Федерацием ибюджетхэм яхахъохэр классификацие зэрашьIрэ кодхэмкIэ Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет ихахъохэр гуадзэу N 1-м диштэу;

2) фэдэ лъэпкъхэм якIодхэмкIэ, къэралыгъо гъэло-рышIэным епхыгъэ Iофтхьабзэхэу Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет ихахъохэм ахалытгъэрэр классификацие зэрашьIрэ кодхэмкIэ Адыгэ

Республикэм иреспубликэ бюджет ихахъохэр гуадзэу N 2-м диштэу;

3) Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет ихахъохэм яведомственнэ гъэпсыкIэкIэ Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет ихахъохэр гуадзэу N 3-м диштэу;

4) Урысые Федерацием ибюджетхэм яхахъохэр разделхэмкIэ ыкIи подразделхэмкIэ классификацие шьыгъэхэу Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет ихахъохэр гуадзэу N 4-м диштэу;

5) Урысые Федерацием ибюджетхэр зыфыщыкIэ-рэ мылкъур къызэрэрагъэкъужьырэ къэкIуапIэхэр классификацие зэрашьIрэ кодхэмкIэ Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет мылкъоу зыфыщыкIэ-рэр къызыхэкIышт къэкIуапIэхэр гуадзэу N 5-м диштэу;

6) къэралыгъо пэцэныгъэ зезыхьэрэ секторым

ыгъэцэкIэрэ Iофтхьабзэхэу бюджетхэр къызыгъэкъужьырэ къэкIуапIэхэм ахалытэхэрэр зыхэхьэрэ купхэмкIэ, статьяхэмкIэ, бюджетхэр зыщыкIэрэ мылкъур къызыгъэкъужьырэ къэкIопIэ лъэпкъхэмкIэ классификацие зэрашьIрэ кодхэмкIэ Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет мылкъоу зыфыщыкIэрэр къызыгъэкъужьырэ къэкIуапIэхэр гуадзэу N 6-м диштэу.

Я 2-рэ статья. Мы Законом кIуачIэ иIэ зыхьурэр

Официальнэу къызыхаутырэ мафэм щегъэжьагъэу мы Законом кIуачIэ иIэ мэхьу.

Адыгэ Республикэм и Лышхьэу ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
бэдзэогъум и 2, 2015-рэ илъэс
N 419

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие иунашъу

Красногвардейскэ районым иучасткэ хэдзэкIо комиссиехэу NN 60 — 62-м ярезерв хагъэхьаштхэм апае предложениехэр угъоигъэнхэм ехьылIагъ

Муниципальнэ образованиеу «Белосельскэ къоджэ псэупIэм» ипачэ ихэдзын иплалъэм къыпэу 2015-рэ илъэсым Iоныгъом и 13-м зэрэщылэщтым епхыгъэу, Федеральнэ законэу «Урысые Федерацием игражданхэр хэдзынхэмрэ референдумымрэ ахэлэжьэнхэмкIэ фитыныгъэу ялэхэм япхыгъэ гарантие шъхьалэхэм яхьылIагъ» зыфилорэм ия 22-рэ, ия 27-рэ статьяхэм, участкэ комиссиехэм ярезерв зэрэзыхьаштхэр, участкэ комиссиехэм кIэу ахагъэхьаштхэр участкэ комиссиехэм ярезерв къазэрахыхьIрэ ШыкIэу Урысые Федерацием хэдзынхэмкIэ

и Гупчэ комиссие 2012-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 5-м ышыгъэ унашъоу N 152/1137-6-р зытетымкIэ аухэсыгъэм ия 12-рэ, ия 14-рэ пунктхэм адиштэу Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие **унашъо ышыгъ**:

1. Красногвардейскэ районым иучасткэ хэдзэкIо комиссиехэу NN 60 — 62-м ярезерв хагъэхьаштхэм апае предложениехэр угъоигъэнхэу.

2. Мы унашъомрэ Красногвардейскэ районым иучасткэ хэдзэкIо комиссиехэу NN 60 — 62-м ярезерв хагъэхьашт кандидатурэхэмкIэ предложе-

ниехэр угъоигъэнхэм яхьылIагъэ къэбарымрэ республикэ гъэзетхэу «Советскэ Адыгеимрэ» «Адыгэ макъэмрэ» къащыхэутыгъэнэу.

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие и Тхьаматэу Н. А. СЭМЭГУ

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие исекретарэу Ф. З. ХЪАЦIАЦI

къ. Мыекъуапэ,
бэдзэогъум и 23-рэ, 2015-рэ илъэс
N 76/302-6

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие къеты

Красногвардейскэ районым иучасткэ хэдзэкIо комиссиехэу NN 60 — 62-м ярезерв хагъэхьаштхэм апае предложениехэр угъоигъэнхэм ехьылIагъ

Муниципальнэ образованиеу «Белосельскэ къоджэ псэупIэм» ипачэ ихэдзын иплалъэм къыпэу 2015-рэ илъэсым Iоныгъом и 13-м зэрэщылэщтым епхыгъэу, Федеральнэ законэу «Урысые Федерацием игражданхэр хэдзынхэмрэ референдумымрэ ахэлэжьэнхэмкIэ фитыныгъэу ялэхэм япхыгъэ гарантие шъхьалэхэм яхьылIагъ» зыфилорэм ия 22-рэ, ия 27-рэ статьяхэм, участкэ комиссиехэм ярезерв зэрэзыхьаштхэр, участкэ комиссиехэм кIэу ахагъэхьаштхэр участкэ комиссиехэм ахэтхэр ярезерв къазэрахыхьIрэ ШыкIэу Урысые Федерацием хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие 2012-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 5-м ышыгъэ унашъоу N 152/1137-6-р зытетымкIэ аухэсыгъэм ия 12-рэ, ия 14-рэ пунктхэм адиштэу Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие макъэ къегъэлэу хэдзэкIо участкэхэу NN 60 — 62-м яучасткэ комиссиехэм ярезерв хагъэхьаштхэм апае предложениехэр зэрау-гъоихэрэмкIэ.

Красногвардейскэ районым ичIыплэ хэдзэкIо комиссие мы къэбарыр къызыхаутырэм щегъэжьагъэу 2015-рэ илъэсым шышхьэлум и 12-м нэс документхэр ыштэщтых.

Участкэ хэдзэкIо комиссиехэм ярезерв хагъэхьаштхэмкIэ шапхъэу щылэхэр

Участкэ хэдзэкIо комиссиехэм ярезерв хагъэхьаштхэр Федеральнэ законэу «Урысые Федерацием игражданхэр хэдзынхэмрэ референдумымрэ ахэлэжьэнхэмкIэ фитыныгъэу ялэхэм япхыгъэ гарантие шъхьалэхэм яхьылIагъ» зыфилорэм ия 29-рэ статья ия 1-рэ пункт (подпунктхэу «ж-р», «з»-р, «и-р», «к-р», «л-р» ахэмытхэу) щыгъэнэфэгъэ шапхъэхэм адимыштэхэрэр, ахэм анэмыкIэу участкэ хэдзэкIо комиссиехэм ярезерв хагъэхьанхэм пае ищыкIагъэ документхэр къызыфырамышьылIагъэ кандидатурэхэр.

Участкэ хэдзэкIо комиссиехэм ярезерв хагъэхьаштхэр къэзыгъэлъэгъонэу фитыныгъэ зилэхэм документэу къырахьылIэн фаехэр

Политическэ партиехэм, ахэм яшъолъыр

къутамэхэм, янэмыкI структурнэ подразделениехэм апае

1. Политическэ партием иполномочнэ орган е политическэ партием ишъолъыр къутамэ, инэмыкI структурнэ подразделение иунашъоу хэдзэкIо комиссиехэм ярезерв хагъэхьаштхэмкIэ предложениехэр къахэлъхьэгъэнхэм яхьылIагъэу политическэ партием иунав диштэу зэхэгъэуцагъэр.

2. Кандидатурэм ехьылIагъэ предложениер политическэ партием ишъолъыр къутамэ е инэмыкI подразделение къахилъхьэу, политическэ партием иунав ащ фэдэ амал къыщыдэмылътIагъэ зыхьукIэ, — политическэ партием иорганэу политическэ партием ишъолъыр къутамэ, инэмыкI структурнэ подразделение хэдзэкIо комиссием ирезерв хагъэхьашт кандидатурэхэм яхьылIагъэ предложениехэр къахэлъхьэгъэнхэмкIэ полномочиехэр афэзыгъэзэнэу фитыныгъэ зилэм иунашъоу зигугъу къэтшыгъэ полномочиехэр зэрафигъэзагъэм ехьылIагъэу уставым диштэу зэхэгъэуцагъэр.

НэмыкI общественнэ объединениехэм апае

1. Общественнэ объединением иунав икопиеу нотариусым къыгъэшъыпкъэжьыгъэр е общественнэ объединением иорганэу ащкIэ полномочие зилэр къызытетхэжьыгъэр.

2. Общественнэ объединением иполномочнэ орган иунашъоу хэдзэкIо комиссиехэм ахагъэхьашт кандидатурэхэм яхьылIагъэ предложениехэр къахэлъхьэгъэнхэм фэгъэхьыгъэу уставым къызэрэщыдэлытагъэм тетэу зэхэгъэуцагъэр е общественнэ объединением ишъолъыр къутамэ, инэмыкI структурнэ подразделение иорганэу общественнэ объединением иунав диштэу общественнэ объединением ыцIэкIэ ащ фэдэ унашъо зыштэнэу фитыныгъэ зилэм мы IофыгъомкIэ ыштэгъэ унашъор.

3. Кандидатурэхэм яхьылIагъэ предложениер общественнэ объединением ишъолъыр къутамэ, инэмыкI структурнэ подразделение къахилъхьэу, я 2-рэ пунктым зигугъу къышIырэ Iофыгъор общественнэ объединением иунав щызэшIомыхыгъэ зыхьукIэ, — общественнэ объединением иорганэу общественнэ объединением иунав диштэу хэдзэкIо

комиссиехэм ахагъэхьашт кандидатурэхэм яхьылIагъэ предложениехэр къахэлъхьэгъэнхэмкIэ полномочиехэр афэзыгъэзэнэу фитыныгъэ зилэм иунашъоу ащ фэдэ полномочиехэр зэраритырэм ехьылIагъэр ыкIи ащ фэдэ полномочиехэр зыфагъэзэгъэ органым иунашъоу хэдзэкIо комиссием хагъэхьаштхэмкIэ предложениехэр къазэрахилъхьэхэрэм ехьылIагъэр.

ХэдзэкIо комиссиехэм ахагъэхьашт кандидатурэхэмкIэ предложениехэр къахэзылътхьанэу фитыныгъэ зилэ нэмыкIхэм апае

1. Муниципальнэ образованием иллыкIо орган пае:

Муниципальнэ образованием иллыкIо орган иунашъоу участкэ комиссием ирезерв хагъэхьашт кандидатурэр къызэригъэлыагъорэм ехьылIагъэр.

2. Зыщыпсэхэрэ, Iоф зыщашIэрэ, къулыкъу зыщахьырэ, зыщеджэхэрэ чIыплэхэмкIэ хэдзакIохэм апае:

Зыщыпсэхэрэ, Iоф зыщашIэрэ, къулыкъу зыщахьырэ, зыщеджэхэрэ чIыплэхэмкIэ хэдзакIохэм язэлукIэ ипротоколэу участкэ хэдзэкIо комиссием ирезерв хагъэхьашт кандидатурэр къызэрагъэлъэгъуагъэм ехьылIагъэр (зэлукIэм хэлэжьэгъэ хэдзакIохэм ясписки игъусэу).

Кандидатурэхэр къэзыгъэлъэгъонэу фитыныгъэ зилэхэм джащ фэдэу къырахьылIэнхэ фае:

1. Урысые Федерацием игражданинэу участкэ хэдзэкIо комиссием ирезерв хагъэхьэ зышIоигъом ипаспорт икопие;

2. Гъэсэныгъэу иIэр къэзыгъэшъыпкъэжьырэ документам икопие;

3. Трудовой книжкэм икопие е Iоф зыщишIэрэ чIыплэ шъхьалэм къыщыратыгъэ справкэу Iоф зыщишIэрэ е къулыкъу зыщыхьырэ чIыплэр къызыщыгъэшъыпкъэжьыгъэр;

4. СурэтитIу 3х4 яинагъэу;

5. Урысые Федерацием игражданин участкэ хэдзэкIо комиссием решающэ голосым ифитыныгъэ иIэу хэтынэу, участкэ комиссиехэм ярезерв хагъэхьанэу къызэрэзэгъырэ тхыгъэр.

ИСКУССТВЭМ ИЦЫФХЭР

Щылэныгъэм фэусэ

Композитор цIэрылоу, Урысы-ем, Адыгеим, Пшызэ культурэм-кIэ язаслуженнэ IoфышIэу, Адыгэ Республикэм и Парламент и Щытху тхылъ кызыфагъэшъо-шагъэу, Хьалъэкъуае ицыф гъэ-шлуагъэу КIырг Юрэ ыныбжъ-непэ илъэс 75-рэ мэхъу.

Цыфым имурадхэр кыдэхъун-хэм фэшI иамалхэр зыдшIэжъын-хэ фае. КIырг Юрэ итворчествэ утегушылэныр нахь IэшIэх кээзы-шырэр искусствэм ыбзэкIэ усэн, иорэдхэм тамэ аритын зерилъэ-кIырэр ары.

Егъэжыгъур

Кыным ыпсыхьагъэмэ КIырг Юрэ ащыт. Ищылэныгъэ гъогу кытегушылэзэ, тхьаусыхэрэп, зыгорэхэр кыубыхэзэ затырилэ-тыкIырэп. Орэдыр псэм фи-гъадзэ, шылкIэшлэхэм зэралыху-рэр кылотэныр шIогъэшIэгъон.

1941-рэ илъэсым Хэгъэгу зео-шхор кызыежъэм, ятэ дзэм кы-лыкъушIэ кIуагъэ. Кыгъэзэжы-нэу, исабыитлу атеплъэжы-нэу ащ инасып кыыхыгъэп. ИцIы-кIугъом кыщегъэжыагъэу Юрэ орэдыр икIэсагъ. Илъэс 15-м итэу чырбышшI заводым Ioф-щиши, сомИ 150-рэ кыгъэхьагъ, янэ сомэ 200 кыфыхыгъэхуи, алэрэ пщынэр ыщэфыгъ. Гурыт еджапIэм, дзэ кыулыкъум ауж ишIэныгъэхэм ахигъэхьагъ. Тэ-хъутэмыкIое районым культурэм-кIэ и Унэ Ioф-щишIэзэ, игухэль-хэр кыдэхъугъэхэу елъытэ.

Юбилей ехъулэу ятIонэрэ

тхылъыр кыдыгъэкIыгъ. Мэхъош Руслъанрэ КIырг Юрэ зэдау-сыгъэхэу ТэхъутэмыкIое районымрэ Адыгэкъалэрэ ягимнхэр ащ кызыэрэщы-хаутыгъэхэм композито-рыр егъэгушхо. Оркест-рэм пае ыусыгъэ мэкъа-мэхэри тхылъым кыдэ-хьагъэх.

Иорэдхэр бэгъашIэх

— КIырг Юрэ иорэд-хэм тамэ кысатыгъ,— къелуатэ Урысыем, Аб-хъазым язаслуженнэ артисткэу, Адыгеим инароднэ артисткэу Нэхэе Тэмарэ. — Бэрэтэрэ Хьа-мидэ игушылэхэм атыхыгъэ орэдэу «Бжыхъэ шулъэгъур» ары ис-кусствэм нахь сыхэзыцагъэр. Ю. КIыргым иорэдэу «Гъунэгъу кIалэр» лъэшэу сыгу рихъэу илъэсыбэрэ къэсIуагъ.

— КIырг Юрэ ыусыгъэ-мэ анахъэу къахэбгъэщы-рэр кытаIоба?

— «СитхьаркIо фыжыыр» клас-сикэм хэхъэгъэ IoфшIагъэмэ ахэ-сэлъытэ. Гушылэхэр Бэрэтэрэ Хьа-мидэ иех. Юрэ иорэдхэм гъэшIэ кIыхъэ яI. ГушылэхэмкIэ икIоу кызыэлухыгъэ мыхъугъэ гупшысэр орэдым хэлъ мэкъа-мэхэм кырагъэкъужы.

— КызыэрэпIорэмкIэ, КIырг Юрэ уитворчест-вэ кыгъэбаигъ.

— Ары. Композиторхэу Тхьа-бысым Умар, Натхьо Джанхъот,

ГъонэжыкIо Аскэр, КIырг Юрэ, Лыхъэсэ Мухъдинэ афэдэу усэн зылъэкIыштэу хэтэ тилэр? Сэ ащ сэгъэгумэкIы. СызыгъэгушIо-рэр зыцIэ къесIуагъэхэм яорэд-хэм къафагъэзэжъэ, икIэрыкIэу сценэм кызыэрэтырахъажыкIэ-рэр ары. ГъэшIэ кIыхъэ зилэр щылэныгъэм хэкIуакIэрэп.

Зэкъошныгъэр егъэпытэ

Мэхъош Руслъанэ, Лышэ Руслъанэ, нэмыкIхэм яусэхэм атыхыгъэ зэкъош орэдхэр Ю. КIыргым икIэлэмыпэ кыпы-кIыгъэх. Художественнэ купхэм ахэтхэм апае ыусыгъэхэр еджа-пIэхэм, къуаджэхэм ащэлух. Краснодар краир тигъунэгъу, лъэпкыбэ щэпсэу. Къош Аб-хъазыр кытпэчыжъэп. Гъунэ-гъухэм ящылэкIэ-псэукIэ, тизэ-фыщытыкIэхэм яхьылэгъэ орэд-хэр жыи хъуштхэп.

Адыгэ къуаджэхэу агъэкошыгъэ-хэм, Хьалъэкъуае, Щынджые, фэшъафхэм афиусыгъэхэм екло-лэкIэ хэхыгъэ къафигъотыгъ. Цы-фыр зыгъэгумэкIырэр, зыгъэгугъэ-рэр иорэдхэм кыралотыкIы.

Композиторыр щынэрэп, сэмэр-къэу зыхэлъ кIэнэкIэлъэ орэд-хэр иныбжыкIэгъум зериусыщты-гъэхэр искусствэм иветеранхэм къалотэжы. Орэдыр щылэныгъэм хэгъэцагъэу цыфмэ зэраштэрэ ащ иIoфшIагъэ хэолъагъо.

ИмэфэкI ехъулэу

— Орэд зыусырэр, творчествэм пылъыр кIэм лыхъун фае. Блэ-кIыгъэр зыцигъэгъупшэ хъуштэп. Тарихъыр, фольклорыр ышIэнхэр ипшъэрылъэу сэлъытэ, — еIo КIырг Юрэ.

— Уигухэлъ блогъэхэр кытаIоба?

— СиIoфшIэгъухэм сафэраз. Орэдхэр зэрэсыусыхэрэм, сиорэд-хэр кызыэралохэрэм сищылэныгъэ лъагъэкIуатэ. Журналистэу Къэ-зэнэ Юсыф гупшысэ куу хэлъэу матхэ, орэдхэр зэдэтэусых. Къат-мэс Руслъан рэхъат кыситы-рэр, ымакъэ телъытагъэу сыфэ-усэнэу кысэлъэлэу. Сигухэлъ блогъэхэри, чыжъэхэри орэдым есэпых.

— Юбилей пчыхъэзэхыхъэ уишIтба?

— Чъэпыогъум и 23-м фести-валь сфызэхашIт, искусствэр зикласэхэр къесэгъэблагъэх.

— Уимедальхэм,

щытхьуцIэхэм ахэбгъэхъо-нэу, орэдыкIэхэр уусынхэу, уиконцерт Мыекъуапи дэгъоу щыкIонэу пфэтIо. Тхъэм бэгъашIэ уешI.

— Тхьауегъэпсэу.

Сурэтым итыр: КIырг Юр.

ФУТБОЛ. РЕСПУБЛИКЭМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

Апэрэ къекIокIыгъом ыуж

Адыгэ Республикэм футболымкIэ изэнэкъокъу хэлэжыэрэ командэхэм апэрэ къекIокIыгъор аухыгъ. Зэгъэпшэнхэм кызыэрагъэлагъорэмкIэ, финалныкIом хэфэштхэр джыри къэшIэгъуае.

КупитIoу гоштыгъэхэу командэ-хэр апэрэ чIыпIэхэм афэбанэх.

«КъокIыплэр»

1. «Кошхьабл» Кошхьэблэ район — 12
2. «Урожай» Тульский — 9
3. «Нарт» Шэуджэн район — 6
4. «Еджэркъуай» Еджэркъуай — 3
5. «Джаджэ» Джэджэ рай-он — 0.

«Къохьаплэр»

1. «Кавказ» Улап — 7
2. «Адыгэкъал» Адыгэкъал — 5
3. «ПэнэжыкIуай» Теуцожь район — 3
4. «ТэхъутэмыкIуай» Тэхъу-тэмыкIое район — 1.

Купэу «КъокIыплэм» щешIэхэрэ «Кошхьаблэр», «Урожай», «Нар-тыр» финалныкIом хэфэнхэ алъэ-кIышт. «Къохьаплэм» кыыхэкIы-штхэр нахь къэшIэгъуай. «Тэхъу-тэмыкIуаер» ауж кьенэми, ешIэ-гъоу илэштхэм янахьыбэр Тэхъу-тэмыкIуае щыкIоштых, коман-дэм ятIонэрэ къекIокIыгъом дэ-гъоу зыфегъэхъазыры. «Кавка-зыр» чемпион хъунэу имурад.

«Адыгэкъалэрэ» «ПэнэжыкIуа-ерэ» финалныкIом хэфэнхэм ящыпкъэу пылтых.

Теклоныгъэр кыдэзыхыщтыр

къэшIэгъуае ащ футбол ешIэ-гъухэр кьегъэдахэ. Республи-кэм футболымкIэ ифедерацие ипашэхэм кызыэрэталуагъэу, ешIэ-гъухэр зезыщэштхэ судьяхэр зэлукIэгъухэм афэхъазырых. Ана-хъэу тызыгъэгушIорэр къоджэ спортым зыкIылэтынымкIэ, кла-лэхэм япсауныгъэ агъэпытэ-

нымкIэ зэнэкъокъум имэхъанэ зэрэхэхьорэр ары. «Спортыр нар-команием пэшIуекIо» зыфилорэ Ioфыгъом футбол командэхэр хэ-лажъэх, физкультурэм хэцагъэ-хэм япчъагъэ нахьыбэ зэрэху-щтым пылтых.

ЯтIонэрэ къекIокIыгъор шышъ-хьэлум и 8-м аублэшт.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТИЛЬ Нурбий.

Зэхэзышагъэр ыкIи кыдэзы-гъэкIырэр:

Адыгэ Республи-кэм лъэпкъ IoфхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащы-псэурэ тилъэп-кыгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамал-хэмкIэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

Редакциер зыдэшылэр:

385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжъ зы-хьырэ секретары: 52-16-77.

E-mail: adygvoice@mail.ru

Зышаушыхъаты-гъэр:

Урысые Федерацием хэутын IoфхэмкIэ, телерадиокъэтын-хэмкIэ ыкIи зэлъы-IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэIоры-шIапI, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

ЗэкIэмкIи

пчъагъэр

3250

Индексхэр

52161

52162

Зак. 805

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахьтэр Сыхъатыр 18.00 ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахьтэр Сыхъатыр 18.00

Редактор шъхьаIэм ипшъэрылхэр зыгъэцакIэрэр редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэу

МэщIэкIо Саид

Редактор шъхьаIэм игуадзэр — пшъэдэкIыжъ зыхьырэ секретары Хъурмэ Хъусен